

LA SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA DEL GEiEG

1

**-MÀSTER EN GESTIÓ DEL PATRIMONI CULTURAL EN L'ÀMBIT LOCAL-
UDG-2012-**

TUTOR: Josep Burch i Rius

ALUMNE: Enric Martí Ginabreda

¹-CRDI-Fons Riuró- La fotografia de la portada correspon a una excursió a la Mare de Déu del Mont, realitzada per GEiEG l'any 1931, les restes del fons de la imatge corresponen a l'antic Monestir de Sous, que es troba al camí que mena al Santuari de la Mare de Déu del Mont

ÍNDEX

-Agraïments.....	3
-Introducció.....	5-6
-Consideracions i problemes en la investigació.....	7-12
-L'excursionisme científic.....	13-16
-Context i teixit social a la Girona republicana.....	17-18
-La fundació del GEiEG.....	19-23
-La Secció d'Arqueologia del GEiEG.....	24-40
- La Secció després de la guerra civil.....	41
-Els fundadors de la Secció.....	42-46
-Conclusions.....	47
-Annex.....	48-51
-Bibliografia.....	52-54

AGRAÏMENTS

Aquesta recerca no hauria estat possible sense la col·laboració del GEiEG, l'Arxiu Municipal de Girona, el CRDI i Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona, també voldria agrair a tota la gent que treballa a l'ICRP per la seva col·laboració i especialment a en Josep Burch per dirigir aquest projecte.

"Recórrer Catalunya, estudiant a fons sos monuments, sos tresors artístics, sos arxius, la constitució del terrer, la topografia i orientació de valls i muntanyes, costums, cants, tradicions, llenguatge(...)"²

² Torras: "Excursionisme". III Excursió col·lectiva als cingles i Pla de la Garga (Centelles). Barcelona, CADCI, 1922.

INTRODUCCIÓ

Una de les primeres decisions a prendre —si no la primera— en el procés de portar a terme una investigació, és la tria del que serà l'objecte d'estudi el llarg de la recerca.

En aquest cas el treball de recerca es centra en els interessos personals lligats a l'arqueologia i amb un episodi relacionat amb aquesta ocorregut a la ciutat de Girona. Per acotar el tema exposarem que el nostre interès era investigar la formació de la Secció d'Arqueologia del GEiEG (Grup Excursionista i Esportiu Gironí), durant els anys 30 del segle XX tot i que el llarg de la investigació hem anat observant que la informació que disposàvem no era l'esperada. Traçàvem uns objectius als quals en certs aspectes no s'ha pogut arribar per problemes en la investigació.

Les primeres entitats catalanes relacionades amb la recerca tenien com a objectiu principal el coneixement del país, la protecció de monuments i l'exaltació dels “valors catalans”. L'aspecte esportiu, tal com el coneixem avui en dia, quedava totalment al marge; les excursions que s'organitzaven eren un mitjà per cercar restes arqueològiques, arribar a les ermites, visitar monuments, coves, recollir minerals i plantes, recuperar cançons, fer fotografies i sobretot per a crear un ambient patriòtic-cultural.

Amb aquesta recerca es pretén donar veu a un tipus d'investigació científica articulada a partir de les excursions científiques i que actualment està quasi en desús, tot i que encara queden alguns centres excursionistes amb seccions d'arqueologia. L'arqueologia de l'època era vocacional, els qui es dedicaven a l'arqueologia havien de compaginar aquesta afició amb la professió i la majoria no havien estat formats en història, sinó que la seva era una formació autodidàctica. Diversos personatges relacionats amb el món cultural gironí dels anys 30 foren qui van posar en marxa la investigació arqueològica. Es vol així recuperar un episodi de la història de l'arqueologia gironina, molt poc investigat i quasi oblidat i directament vinculat amb el context històric i social de la segona república. Concretament hem investigat la formació de la Secció d'Arqueologia del GEiEG, com es va anar creant, qui la formava, com van anar dotant-la de

bibliografia bàsica sobre arqueologia, el local que tenien, la seva col·lecció, les seves publicacions...

Hem volgut veure que va passar amb el fons arqueològic, si les col·leccions que formaven el fons foren entregades intactes, si hi havien altres col·leccions privades dins aquest fons, veure si totes les peces provenien del GEiEG o d'altres fonts. Veure si els altres socis tenien col·leccions privades. Estudiar i investigar la creació de la col·lecció de peces arqueològiques anteriors a la formació del grup, així com veure qui eren les persones interessades en l'arqueologia i què van formar les col·leccions. I finalment els usos del fons des de la seva donació fins els nostres dies. Alhora ens ha permès veure com des de les comarques s'intentaven realitzar troballes al marge de Barcelona i com es van localitzar importants jaciments de Girona i els seus voltants a partir de les excursions científiques i les sortides del GEiEG.

CONSIDERACIONS I PROBLEMES DE LA INVESTIGACIÓ

En primer lloc i bona part del temps dedicat a la investigació s'ha destinat a la identificació, localització, selecció i lectura del que s'ha escrit sobre el tema. Identificar en primer lloc la bibliografia publicada sobre el tema és bàsic per poder trobar un bon punt de partida.

Per identificar i localitzar els documents que tinguin a veure amb la investigació que volem dur a terme, o bé per inspirar-nos a l'hora d'escollir un tema, s'ha tingut en compte totes les eines de caràcter secundari que tenim al nostre abast. Des de les més generals, com els catàlegs col·lectius i les bibliografies d'abast nacional i internacional, fins a repertoris més especialitzats.

No obstant, com que el tema és d'àmbit local, s'ha trobat molt poca bibliografia així com articles relacionats amb el tema.

En primer lloc per començar la recerca s'ha buscat tots els articles relacionats amb la secció, escrits per les persones que en formaven part.

Per aquesta primera garbellada s'ha utilitzat el RACÓ, (Revistes Catalanes amb Accés Obert). Aquest és un repositori cooperatiu des del que es poden consultar, en accés obert, els articles a text complet de revistes catalanes de caràcter científic o relacionades amb la cultura i la investigació.

La segona fase s'ha basat en els buidatges de la premsa de l'època, s'ha acotat la cerca a totes les publicacions que es puguin consultar a partir del programa Pandora, en aquest cas els anys que s'han buidat van del 1920 al 1935, en la recerca es posà èmfasi a les notícies relacionades amb els antecedents dels personatges que van fundar la Secció d'Arqueologia, les altres associacions de recerca arqueològica de la comarca de Girona i les notícies sobre la secció i les seves activitats.

Les cerques realitzades a partir de Pandora, fan possible multituds de combinacions per tal de trobar premsa relacionada amb l'època, l'entitat i sobretot per trobar notícies relacionades amb les persones que en formaven part. En aquest cas s'han localitzat ja diverses notícies referents a troballes arqueològiques, conferències i articles que la secció d'arqueologia del GEIEG

van programar a l'època. D'altre banda s'ha consultat també altres Hemeroteques on-line, com ara la de la Vanguardia, una hemeroteca que conté infinitat de notícies lligades a l'arqueologia i es pot consultar on-line.

Les fonts de què ens servim per a portar a terme la recerca són variades. L'escassetat de fonts documentals és normalment compensada per l'ús de fonts orals: Tot i que en aquest cas ha estat difícil trobar testimonis entre els socis del GEiEG que puguin aportar informació.

Les fonts gràfiques, audiovisuals i els testimonis materials són investigades a partir dels diversos fonts documentals que trobem als arxius de Girona i del mateix GEiEG, el qual actualment està catalogant el fons gràfic de l'entitat. El GEiEG disposa de tres instal·lacions a la ciutat de Girona, a més d'un Punt d'Atenció al Soci, un local social i un refugi de muntanya. A més de les instal·lacions pròpiament esportives, el GEiEG disposa també de la seu social, a la plaça del Vi. Les oficines del GEiEG estan situades al Complex Esportiu del GEiEG de Palau on s'ubiquen les àrees de gerència, administració i comptabilitat. L'Edifici Fòrum, situat en el carrer Albareda, 3-5, en ple centre històric de la ciutat de Girona, acull el Punt d'Atenció i s'hi està traslladant l'arxiu de l'entitat.

S'ha parlat en la mesura del possible amb els responsables de l'actual GEiEG així com amb els encarregats dels seus arxius, en aquesta etapa s'han buscat les actes de formació del centre. La dificultat d'aquesta primera fase rau en la pèrdua o trasllat de molts arxius durant el període de la Guerra Civil Espanyola, d'altre banda molts documents és possible que es trobin en mans privades, cosa que fa que alguns dels documents que caldria consultar siguin molt difícils de localitzar.

La part que s'ha investigat ha donat pocs resultats, tot i que el GEiEG ha permès la consulta dels seus arxius a partir de la redacció d'una carta de justificació de la investigació per part del tutor del treball. S'han trobat diverses dificultats, en primer lloc, l'arxiu es troba en procés de trasllat a un nou local i mai ha estat correctament documentat.

En aquesta primera fase ens hem trobat amb un arxiu desordenat i dispers, no s'ha pogut localitzar cap acte de formació de la secció d'arqueologia. Si bé sembla que va poder existir s'hauria de passar a un altre tipus de treball de camp i començar a entrevistar socis del GEiEG per poder localitzar documentació que segurament es troba en mans privades. El poc temps que tenim per la recerca, fa que aquesta fase sigui impossible.

S'ha estudiat part del fons de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Girona, que acull i gestiona documents (a partir fonamentalment del segle XIV) que, prèvia avaluació i selecció, han estat conservats per tal de deixar constància i testimoni de l'actuació municipal. Custodia també els fons i les col·leccions documentals de particulars, entitats i organismes vinculats a la ciutat de Girona. En aquest cas s'han buscat fons relacionats directament amb personatges lligats a la secció d'arqueologia i al GEiEG. Aquest recurs permet fer cerques on-line i conté un índex sobre el quadre documental de l'arxiu, per tal de poder planificar la documentació que vol ser consultada a l'arxiu.

Amb aquest sistema em pogut consultar tot el Fons de Joan Masó i Valentí, aquest fou cedit l'any 1988 per Josep Fontanet i Masó que feu donació, a l'Arxiu d'imatges de l'Ajuntament de Girona, de les fotografies realitzades per Joan Masó i Valentí entre els anys 1922 i 1963. Aquest fons fotogràfic té la particularitat d'estar integrat exclusivament per fotografies estereoscòpiques. El fons de Fontanet Masó és de 2.073 imatges, la major part de les quals són de vidre i la resta de cel·luloide. Fou important el buidatge d'aquest fons com veurem més endavant, ja que Masó igual que Riuró formaven part de la Secció d'Arqueologia del GEiEG.

L'arxiu Municipal de Girona disposa des de l'any 2009 del Fons de Francesc Riuró, que fou cedit per la seva família. La cerca del Fons de Francesc Riuró, un dels fundadors de la Secció d'Arqueologia ha anat centrada en localitzar actes i documentació sobre la secció, la seva col·lecció arqueològica, memòries i documentació gràfica. El fons documental de Riuró està compost pels estudis i notes dels seus treballs arqueològics a més de dibuixos, mapes, retalls de premsa i material gràfic de les campanyes arqueològiques en què hi va participar. També cal destacar correspondència diversa, una important

col·lecció bibliogràfica especialitzada en arqueologia així com una col·lecció de fotografies. S'ha cregut convenient utilitzar les imatges dels fons consultats a l'arxiu del CRDI, ja que tant el Fons Riuró com el fons de Joan Valentí contenen imatges directament relacionades amb la recerca que hem dut a terme.

En aquest cas s'ha complicat la recerca degut a que l'Arxiu Municipal de Girona encara no ha catalogat el fons. Així, tot hi haver demanat permís per la investigació, algunes de les parts del fons que poden contenir correspondència personal, no han pogut ser consultades. Es supleix aquesta mancança mitjançant el buidatge de tot el fons fotogràfic de Francesc Riuró, que es troba en procés de catalogació a l'arxiu del CRDI. El Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) de la ciutat de Girona, és l'arxiu que té com a objectiu conèixer, protegir, fomentar, difondre i divulgar a la ciutadania el patrimoni documental en imatges de la ciutat de Girona.

Per el que fa a les fotografies específiques sobre arqueologia, hem pogut constatar que foren donades al CRDI, que aquest les va cedir al Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona i que es van inventariar, malauradament cap de les dues entitats sap actualment on es troben aquestes fotografies, només hem pogut consultar uns 100 clixés que no es troben digitalitzats i que es guarden al Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona, la resta del fons no l'hem pogut localitzar tot i saber de la seva existència i parlar amb els responsables dels dos arxius consultats.

D'altre banda s'ha consultat el fons Emili Massanes, per veure si es poden trobar imatges sobre el GEiEG i sobre les excavacions arqueològiques que es dugueren a terme. En aquest cas no hem trobat cap mena de material que fes referència a la Secció.

Finalment la cerca ha estat també als arxius de la Comisión de Patrimonio, que en aquets cas es troben al Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona. La cerca ha estat destinada a localitzar entrades i sortides de material arqueològic procedent la secció d'arqueologia del GEiEG.

En les cerques realitzades s'han localitzat mitjançant el buidatge de manuscrits de la Comisión de Patrimonio, les actes de donació de la col·lecció de peces

arqueològiques recollides durant anys pels socis del GEiEG al Museu de Sant Pere de Galligants de la ciutat de Girona.

S'han consultat tots els butlletins del GEiEG, des de l'any 1920 l'entitat edita amb les diverses notícies i sortides de les diferents seccions que la formen. S'han consultat fins l'any 1936, en aquest cas, no hi ha hagut cap problema, ja que tan l'Arxiu del Museu Arqueològic de Catalunya de Girona, com el GEiEG, conserven diverses còpies de tots els butlletins. S'ha buscat entre els butlletins qualsevol notícia o article relacionat directament amb aquesta Secció o amb l'arqueologia.

S'ha consultat la premsa des de 1920 a 1936, per tal de poder trobar notícies relacionades amb altres grups de recerca i excursionisme fundats a Catalunya. A part de la premsa s'ha consultat l'arxiu del Centre Excursionista de Catalunya, per veure com s'estructurava el model d'excursionisme científic de l'època i veure si es podrien trobar imatges relacionades amb la ciutat de Girona.

Als estatuts fundacionals de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques de l'any 1876, denominació inicial del Centre Excursionista de Catalunya, hi consta com a objectiu prioritari de l'entitat "Fomentar les excursions per la nostra terra per fer que sigui coneguda i estimada, i també publicar els treballs resultants d'aquestes excursions, crear una biblioteca i arxiu."

Una de les eines emprades per aquesta finalitat fou la fotografia, que a finals del segle XIX ja havia assolit un grau de perfecció tècnica, i alhora simplificació, que permeteren la seva difusió massiva la centúria següent. Fou d'aquesta manera com els socis del CEC (Centre Excursionista de Catalunya) van començar a acompanyar les seves conferències amb projeccions d'imatges obtingudes durant les seves excursions, fotografies que a més, sovint eren emprades en la confecció del Butlletí del Centre. Avui dia es conserven més de 13.000 d'aquestes llanternes de projecció de doble vidre de 8x10 cm.

L'any 1909 apareix en el Butlletí del CEC el text d'una conferència prèvia realitzada per Geroni Martorell. En les set pàgines publicades es fa una crida formal a desenvolupar l'anomenat inventari gràfic de Catalunya. Fins aquell

moment la feina de recollir imatges del país era realitzada per la secció de Fotografia, de manera que l'extens plantejament del conferenciant pretén, explícitament, donar més força al projecte fent una crida a que s'aportin imatges "de coses d'interès de Catalunya: dibuixos, gravats, fotografies, postals, clixés per a la projecció." La gran quantitat i varietat d'imatges que a la pràctica va arribar a l'entitat va depassar els objectius inicials i van configurar l'arxiu fotogràfic actual. El qual hem consultat però hem descartat utilitzar-ne imatges, tot i que algunes eren d'excursions ala zona del gironès, Aquest arxiu permet fer cerques on-line i també consultar tots els butlletins, tan de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques com del Centre Excursionista de Catalunya, un antecedent molt clar del que es va intentar a Girona a més petita escala i de molt poca durada, però amb els mateixos referents culturals de les associacions ja existents a Catalunya.

L'EXCURSIONISME CIENTÍFIC.

La història de l'excursionisme a Europa no començà fins el segle XVIII És en aquesta època que l'home comença a interessar-se per la muntanya d'una manera nova. La muntanya, a part de caminades i oci, ofereix una apassionant font d'estudi, desapareix la seva imatge malèvola i perillosa, que la literatura donava i els records de la gent que vivia aïllada per donar pas a una nova passió: l'alpinisme. S'inicia l'era de l'exploració de la muntanya i de les grans conquestes.

A Catalunya, seguint el corrent europeu i amb l'impuls de la Renaixença, l'excursionisme es consolida amb la fundació de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, l'any 1876, i de l'Associació d'Excursions Catalana, l'any 1878. La fusió d'ambdues entitats, el 7 d'abril de 1891, donà origen al Centre Excursionista de Catalunya que durà a la formació de centenars d'associacions per tot Catalunya que a partir de l'excursionisme obren un camí cap a la investigació científica marcat per l'estudi del folklore, l'arqueologia i la natura.

Al número 87 del butlletí del centre excursionista de Catalunya, de l'any 1902 hi trobem un article, anomenat: *L'excursionisme i l'arqueologia*, comença així:

“Un dels nostres més grans pensadors moderns regoneix en Catalunya la potencia anés que de fer coses noves de fer-se-les propries , facultat que, si la veyem clarament en totes les manifestacions de l'ànima catalana, no podia deixar de resplendir d'una manera particular en lo que'n podriem dir historia dels centres y associacions que conreuen l'excursionisme en nostra terra. Les societats excursionistes entre nosaltres han revestit un caràcter especial, que no's nota d'un modo tant directe en les fundades en altres països. És que la gent catalana, tant pràctica en totes ses coses, al volguer aclimatar unes entitats que's dediquessin a l'excursionisme, va sapiguer donar-les un aspecte y un fons eminentment útil y fecon, no trasplantant una senzilla afició en lo que hem convingut en anomenar sport o alpinisme, no important únicament una

*manera d'enrobar el còs, sinó fent que's tractés d'unes aplegues de gent de bona voluntat que tinguessin per objecte l'estudi de la patria"...*³

És doncs en aquest moment, quan apareix per primera vegada una vocació de caire científic en l'Associacionisme català, clarament vinculada al catalanisme i a l'excursionisme.

A finals del segle XIX el desig de conèixer, estudiar i estimar la pròpia terra, molt influït pel moviment cultural de la Renaixença, portà a l'aparició a Catalunya de l'excursionisme o muntanyisme. L'enderrocament el 1854 de les muralles de Barcelona (que obligaven a retornar a la ciutat a una hora fixa) va afavorir l'interès per aquest esport, que anà lligat a inquietuds culturals, científiques i fins i tot polítiques. Per l'excursionisme s'interessaren geòlegs, historiadors, botànics, geògrafs, folkloristes, arqueòlegs, entre d'altres, que van començar a voltar per tot el país, buscant entre les muntanyes i les ermites. El 6 de novembre de 1876, Pau Gibert, Ricard Padrós, Josep Fiter, Marçal Ambrós, Eudald Canibell i Ramon Armet fundaren l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques al turó de Montgat. Discrepàncies internes dins de l'organització portaren a la creació el 1878 de l'Associació d'Excursions Catalana. Finalment, el 1890 ambdues entitats es fusionaren, donant lloc al Centre Excursionista de Catalunya.

Les associacions excursionistes creixeren al tombant de segle amb l'aparició d'entitats com el Club Muntanyenc Barcelonès (1890), l'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró (1898), la Secció excursionista de l'Ateneu Enciclopèdic Popular (1903), l'Associació Joventut Excursionista Avant (1904), el Centre Excursionista de l'Urgell i Segarra (1905), la Secció de Muntanya i Excursionisme La Walkiria de Mataró (1906), el Centre Excursionista de la Comarca de Bages (1905), el Centre Excursionista de Lleida (1906), la Societat d'Iniciativa Vernet al Rosselló (1907), el Centre Excursionista del Vallès (1908),[la Secció Excursionista del Centre de Lectura de Reus (1910), Centre Excursionista de Terrassa (1910) i l'Agrupació Excursionista Catalunya (1912).

³ Gudiol 1902 J.GUDIOL 1902, L'excursionisme i arqueologia". BCEC, núm. 87. Abril de 1902. Pàgines 89-104

El 1908 el CEC creà la secció de muntanya i el 25 de juliol de 1909 inaugurà a Ulldeter el seu xalet-refugi. El 1910 es celebra el I 'Aplec Excursionista Català a Poblet i el 1911 el I Congrés Excursionista Català a Lleida.

El 1917 el CEC inaugurà el xalet-refugi de la Renclusa, al peu de l'Aneto, que fou utilitzat com base per moltes excursions.

El 6 de desembre de 1925, el CEC inaugurà el xalet de la Molina i el 30 d'octubre de 1927 el refugi Cèsar August Torras a Prats d'Agulló, a la serra del Cadí. L'exemple del CEC és seguit per altres entitats que també inauguraren refugis a altres llocs.

El 1920 es crea la Lliga de Societats Excursionistes de Catalunya, presidida per Cèsar August Torras, que agrupà 36 entitats, de les quals 20 eren de la ciutat de Barcelona. Tres anys més tard, amb el cop d'estat del general Primo de Rivera (1923) restà inactiva, essent substituïda per un Secretariat de Coordinació Excursionista de caire semi clandestí. Ja el 1930, acabada la Dictadura, sorgí la Federació d'Entitats Excursionistes.

Durant aquests anys són moltes les agrupacions aparegudes a Catalunya entre les que destacaren les següents: Centre Excursionista Pàtria, fundat a l'any 1915; Grup Excursionista i Esportiu Gironí, aquest fundat l'any 1919 i del qual l'hi dedicarem un capítol més endavant; Centre Excursionista de Sabadell, fundat també l'any 1919; Centre Excursionista Els Blaus, fundat l'any 1920 l'agrupació Excursionista Icària ; fundada l'any 1921: el Grup Excursionista de l'Orfeó Gracienc a l'any 1921; el Centre Excursionista Montserrat de Manresa, el Club Excursionista de Gràcia i Colla Excursionista Avant Sempre, fundats l'any 1922; el Foment Excursionista de Barcelona a l'any 1923; l'Agrupació Excursionista Pedraforca, a l'any 1924: la Secció Excursionista de la Penya Irònica al 1925; l'Agrupació Excursionista Terra i Mar, al 1926; la Penya Excursionista Guimerà l'any 1927; l' Agrupació Excursionista de Granollers al 1928; el Grup Excursionista Isards a l'any 1929; l'Agrupació Excursionista Muntanya al 1930; el Club Excursionista Pirenaic a l'any 1932; la Unió Excursionista de Vic a l'any 1932, entre moltes d'altres que anaren proliferant a partir de diverses escissions de les originals; l'any 1931 neix la Unió Excursionista de Barcelona, que fou resultat de la fusió de les entitats A.J.E.

Avant, C.E. Pàtria, S.E. de la Penya Irònica (1925), G.E. de la Unió Professional (1928) i G.E. Isards (1929). L'any 1933 adoptà el nom d'Unió Excursionista de Catalunya, amb l'absorció de noves entitats d'arreu del país.

El 26 d'octubre del 1935 Boix, Costa i Balaguer, de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, coronen el cim del Cavall Bernat de Montserrat, aquest fet fou considerat una gran gesta de l'excursionisme català.(Romà,1996)

El Centre Excursionista Els Blaus tingueren les seves seccions d'arqueologia; Dins de l'excursionisme científic, les actuacions filantròpico-arqueològiques les va portar a terme la Secció d'Art i el Grup d'Exploració i Investigació Espeleològica. L'any 1943 es va constituir la Comissió d'Investigacions Muntanyenques dedicada a les tasques arqueològiques.

A partir dels grups excursionistes, el nou excursionisme vuitcentista es caracteritzava per fer descripcions de monuments, ermites, poblacions, tradicions, recuperar i transcriure documents del passat, recordar la història de pobles i ciutats, redescobrir l'arquitectura medieval (Ripoll, Camprodon, Sant Joan de les Abadesses, etc.) i començar a valorar la importància de les restes d'Empúries.

CONTEXT I TEIXIT SOCIAL A LA GIRONA REPUBLICANA

De forma introductòria i per tal de poder entendre el nostre objecte d'estudi és important explicar què és el GEiEG; El Grup Excursionista i Esportiu Gironí, és una entitat fundada l'any 1919, la finalitat de la qual és fomentar la pràctica de l'esport i la cultura, entesos com a eines de formació física, humana i de relació social.

El Gobierno Civil de Girona va aprovar els primers estatuts de l'entitat el 7 de novembre de 1919. En poc temps, l'afició a la muntanya i les excursions es va combinar amb diverses activitats i esports. L'evolució del club va ser constant i intensa, ja que ha estat i és una entitat amb esportistes de renom nacional, estatal i internacional i un dels motors de la vida social i cultural gironina.

A partir de la Secció de Muntanya del Grup es van anar creant un grup excursionista afeccionat a l'arqueologia, que aprofitava les sortides de l'entitat per localitzar jaciments i materials arqueològics. L'any 1935 l'augment de les seccions esportives del GEiEG s'hi va sumar una secció de caire cultural. El model a seguir era el del Centre Excursionista de Catalunya, que realitzava excursions de caire científic. Amb la publicació d'alguns escrits de caire arqueològic al butlletí del GEiEG, es va creure convenient crear la Secció d'Arqueologia, una secció de curta durada, ja que a l'any 1937, molts dels seus membres estaven incorporats a files i altres havien fugit per la frontera.

A Girona a finals del segle XIX i principis del XX els "investigadors" i "escriptors" no tenien un estatus professional d'historiador, podien ser botiguers, advocats, folkloristes, farmacèutics o metges, i, en ocasions, funcionaris, arquitectes o artistes. D'aquests i altres sectors culturals afins va sorgir la Revista de Gerona (1876-1895), que fou tal com ens explica Riuró, l'únic refugi durant molt temps dels que s'interessaven per l'arqueologia i la difusió d'aquesta mena d'activitats i recerques (Riuró,1980,19).

Posteriorment apareixerien la Asociación Literaria de Gerona i la Asociación para el Fomento de las Bellas Artes en Gerona, que van promoure certàmens i exposicions.

Amb l'aparició del republicanisme, van sorgir nous plantejaments progressistes i culturals. Els components més elitistes van cedir el lloc a una política cultural més lligada als interessos populars. El procés de modernització de Girona i el creixement de les seves classes mitjanes van propiciar la consolidació de plataformes culturals assentades en el dinamisme de la societat civil. Una de les més significades fou el (GEiEG), i que va jugar un paper animador rellevant en l'àmbit de la difusió cultural i artística. D'ell va sorgir el grup d'Amics de les Arts, el qual aplegava alguns dels sectors artístics i intel·lectuals més inquiets i renovadors de l'època, i que s'afegia als ja existents, Amics de l'Art Vell(Selles,2007).

Els Amics de l'Art Vell, fou una associació fundada a Barcelona el 1929, amb l'objectiu de defensar i restaurar el patrimoni artístic de Catalunya. Fou patrocinada per Feliu Elias i promoguda per les entitats barcelonines Círcol Artístic, Ateneu Barcelonès, Centre Excursionista de Catalunya i Foment de les Arts Decoratives. Era presidit per Pere Bosch i Gimpera. La seva activitat se centrà, d'un bon principi, en l'elaboració de denúncies i informes tècnics, i en obres de restauració, dirigides, en molts casos, pels arquitectes Jeroni Martorell i Cèsar Martinell. La seva activitat durà fins el 1935.

Els Amics de les Arts de Girona, sorgí a redós del GEiEG, i les activitats culturals que s'organitzaven al marge de les esportives. Va aparèixer l'any 1929 com a secció artística del GEiEG. Les activitats i propostes que aquests duien a terme, encara avui són referència obligada per l'estudi dels moviments artístics de la ciutat de Girona en la dècada dels anys 30.

LA FUNDACIÓ DEL GEIEG

L'any 1919, a la ciutat de Girona, va néixer un grup excursionista, a partir de l'impuls d'uns quants ciutadans entusiastes de l'excursionisme i seguint els passos i les directrius del Centre Excursionista de Catalunya, que estava actiu a Barcelona des de l'any 1890.

Fou en una petita casa de la Plaça de Sant Agustí, a la ciutat de Girona, on un grup de persones de la ciutat es reuniren per formar el que seria el GEiEG. Es redactaren els primers estatuts i es portaren al Govern Civil per la seva aprovació, aquests escrits en castellà, tal com manava la llei, consten de 5 capítols i 24 articles. L'esborrany, escrit a mà i signat per N.Prat, J.Alsina, J.Torras i J.M.Martorell amb data de setembre de 1919 (no hi consta el dia) es troba actualment conservat a la seu del GEiEG.

En un primer moment es va conèixer l'entitat com el GROU, i així hi consta als estatuts, com a GROU EXCURSIONISTA GIRONÍ, tot i que per la seva legalització s'hagué de canviar el nom a AGRUPACIÓN EXCURSIONISTA GERUNDENSE.

Passà a ser conegut popularment com el GROU i més endavant com a GRUP.

Josep Planes i Mundet, un dels socis fundadors del Grup, ens descriu la seva formació. Ens diu a les seves memòries, que la fundació del GEiEG i el seu primer desenvolupament durant la dictadura de Primo de Rivera, va suposar fer el que no gosava fer ningú, ni els ateneus populars ni cap altre entitat gironina de l'època, ja que es feien conferències, exposicions i qualsevol altre activitat lligada a la cultura popular de Girona (Fabrè, 1986 14-21). Tot i això no van tenir impediments, malgrat qualsevol cosa que fes olor a català estava prohibit. Tot i que la constitució del GRUP, ja fou un acte polític en si, sembla ser que entre els seus socis hi havia gent de tota mena, és a dir, gent benestant, treballadors, conservadors, liberals, monàrquics i republicans. Girona era una ciutat petita on tothom es coneixia i el GRUP tenia un objectiu, el de fer l'entitat un GRUP esportiu i cultural fora de tot condicionament polític. Sembla que les persones que en formaven part, quan eren al GRUP, oblidaven tot

condicionament polític. De fet aquesta independència política ha permès al GRUP sobreviure als diferents governs i canvis socials.

Per demostrar aquesta conducta entre els socis del GRUP, podem llegir la notícia que apareixia l'any 1919 al diari *l'Autonomista*:

“Alguns elements aimants de l’excursionisme, han fundat en la nostra ciutat, sense cap mena de prejudicis, una entitat (primera d’aquest gènere a Girona), que serà dedicada a fomentar el coneixement de les belleses, per cert ben nombroses i preuades, de les nostres comarques.

No obstant, el fi ben digne d’elogi que es proposa la novella societat, l’hi ha sorgit ja enemics i adversaris, que menats per fins partidistes, es proposen enderrocar la laboriosa tasca que, amb mires patriòtiques, uns quants joves han portat a cap i fer oposició a tot ço que constitueixi el seu progrés, aquests elements discordants ,aquests elements perniciosos, deixen a menys els estatuts del “Grop”, que preveuen aquest cas i disposen rodonament les mides que deuen adoptar-se.

Els joves fundadors del “Grop Excursionista Gironí” ens fan present, però, que seran en va totes les temptatives que aquesta fracció porti a cap i que el “Grop” prosseguirà llur obra meritòria, no fent pas esment dels treballs que es fan per convertir-lo en dependència d’un cert partit”⁴

Els seus objectius eren conservar i divulgar l’excursionisme i donar a conèixer la bellesa natural de les comarques gironines.

El diumenge 30 de novembre de 1919, només deu dies després de la seva fundació es va organitzar la primera sortida, on es van visitar les restes arqueològiques de Sant Julià de Ramis, aquesta primera sortida ja ens diu molt sobre els objectius del grup, com ja em dit, mirallat sempre amb el Centre Excursionista de Catalunya i amb l’excursionisme científic.

Ben aviat es van anar unint més socis i el local es feu petit, els socis a més portaven al local minerals i restes fòssils que recollien durant les sortides (Martí,1994,17).

⁴ “L’Autonomista,29 de desembre de 1919”

Els socis del Grup van anar incrementant gradualment i les sortides excursionistes es convertiren en setmanals.

L'any 1920 el director de l'*Schola orfeònica de Girona*, que realitzava classes de cant, els cedí el local, sembla que era on actualment hi trobem l'edifici conegut com Fontana d'Or, que actualment acull el Caixaforum.

El Butlletí que publicava el GRUP, va aparèixer l'any 1920, tot que sovint sortien publicades les sortides a la premsa local, el GRUP va crear un butlletí que actués de portaveu entre l'entitat i els socis. Recorda Planes que el Butlletí havia de passar primer per el govern militar i després per el govern civil i allà els hi feien posar una plana o dues en castellà, aquí fou on va néixer l'embrió del GRUP. Durant la dictadura el GRUP tenia molt pocs socis, degut a la por, fou l'únic abanderat cultural del catalanisme que va quedar a Girona, la resta van anar desapareixent lentament.

Aquest mateix any l'entitat va acordar ingressar a la futura Lliga de Societats Excursionistes de Catalunya i estudià la creació d'una secció.

La primera fou la Secció Atlètica, que s'encarregà d'organitzar curses i competicions, la primera cursa atlètica fou el 25 de gener de 1921, a la que seguiren la creació d'altres seccions esportives, fou a l'any 1922 quan s'afegí la paraula "esportiu" al Grup Excursionista Gironí.

Així naixé el GEIEG, anà creixent a partir de noves seccions, ciclisme, natació, waterpolo, esports de neu, basquet, boxa, pilota basca... a les quals s'hi sumaren les activitats culturals, com la fotografia, els Amics de les Arts, dels quals ja hem parlat o la mateixa Secció d'Arqueologia. La història del seu creixement és indestriable del procés de modernització de la ciutat i de la progressiva extensió i consolidació de les seves classes mitjanes. L'historiador Pere Solà ha destacat algunes de les funcions que en aquells anys complia aquesta entitat, semblant a moltes altres que existien arreu del país. Podem subratllar la seva capacitat per renovar imaginativament les formes de convivència, la seva intervenció animadora en l'àmbit de la difusió i modernització cultural, el seu paper rellevant en la producció d'un populisme

polític (catalanisme de centre i d'esquerra) o el seu valor autoreferencial, d'afirmació de grup, també generacional. (Solà,1991,97-116)

S'anaren creant noves seccions, fins a l'alçament feixista, finalment al març de 1939 quan els soldats franquistes entraren a Girona, consideraren l'entitat com a catalanista i el GEiEG va desaparèixer, tot i que va renéixer, mantenint alguns dels membres originals de la " Nueva Sociedad para el fomento y la práctica del deporte", que va adquirir el nou nom de Agrupacion Deportiva Gerundense (ADG).

El nom de GEiEG, es pogué recuperar el dia 1 del mes d'abril de 1941.

Es crearen noves seccions, al 1951, l'entitat tenia ja 14 seccions esportives i 5 de caire cultural. Al 1969 el Grup compra els primers terrenys al Barri de Sant Ponç, a la ciutat de Girona on tres anys mes tard s'inaugurà un complex esportiu amb pistes de tennis, una piscina coberta i una altra d'olímpica. L'expansió del GEiEG va continuar a Sant Narcís. Les primeres instal·lacions s'inauguraren al 1975, i al 1979 es varen ampliar amb un nou pavelló. A la mort del dictador Franco, el GEiEG tenia poc mes de 4.000 socis, xifra que s'havia multiplicat quasi per quatre al 1980. El potencial esportiu també augmentava i els equips d'hoquei patins (1977) i de rugbi (1979) assolien la primera divisió nacional, i els d'handbol (1982) la divisió d'honor. Al 1994 el Grup va estrenar les instal·lacions atlètiques de Palau. Actualment, el GEiEG té 17.980 socis, consta de 16 seccions esportives. (Sandoval,2000,215-226)

CRDI-Fons Joan Masó Valentí- Aplec del GEiEG. Any 1931 al santuari dels Àngels. S'observen els participants a l'aplec. Al fons el santuari.

LA SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA DEL GEIEG

Com hem explicat al capítol anterior, el GEiEG també va aportar a l'esport diverses seccions que volien dinamitzar la vida cultural gironina. De fet foren diverses les causes que portaren al grup a crear una secció d'arqueologia.

A l'any 1921 es seguien realitzant activitats de caire cultural a l'entitat. Fou aquest any quan el Doctor Schulten, catedràtic d'història antiga de la Universitat d'Erlangen feu una conferència sobre les excavacions que es portaven a terme a Tossa de Mar (Martí,1994,28).

A l'any 1925 amb el lema TERTÚLIES DEL DIJOUS DEL GRUP començà un cicle de xerrades on un dels socis de l'entitat, X. Xaparro Riera, feu una xerrada sobre l'arqueologia gironina, a aquestes continuaren les dedicades a l'art romà, grec i romànic, gòtic i el renaixement.(Martí ,1994,57-58)

Durant l'hivern de l'any 1932, s'organitzaren unes jornades d'arqueologia en les quals l'arquitecte Rafael Masó i Valentí donà diverses conferències sobre l'arqueologia gironina, aquest curset tingué un èxit d'assistència popular sense precedents a la ciutat de Girona

Sobre la primera conferència en trobem una notícia al butlletí del GEiEG. On es manifesta el desig que l'excursionisme no sigui només una activitat d'esplai i es puguin encarrilar ...”*de tal forma que representin també una adquisició de coneixements...*”

“ Desitjós el Grup d'iniciar els seus consocis i amics vers una de les branques més interessants i més íntimament lligades a l'Excursionisme, la de l'Arqueologia, ha gestionat la valuosa cooperació del nostre consoci, l'arquitecte i excel·lent conferenciant Rafael Masó i Valentí, a l'objecte de donar sobre les nostres mateixes pedres un curset d'iniciació arqueològica.

És per de més remarcar la importància que representa dins l'Arqueologia dins l'Excursionisme tal com ho argumentava encertadament el Sr. Masó, si bé és ben lloable de verificar les excursions purament i simplement com ha esplai, cal encarrilar

*aquestes activitats en forma que representin també una adquisició de coneixements i consolidin una cultura, que avui, com en tot temps ens és ben necessària.*⁵

De la segona conferència ja se'n fa ressò la premsa local.

"Girona arqueològica. La paraula suggestiva, evocadora de temps pretèrits, gràvida d'ensenyaments i amarada d'intensa amor a la ciutat vella era escoltada religiosament diumenge pels alumnes del Professional, mentre fluïa abundantment deis llavis del culte arquitecte l'arqueòleg eminent senyor Rafael Masó. La Unió-conversa sobre Girona Arqueològica, tinguda davant les restes que d'íbers i romans es conserven, presenta un caire ben interessat i profitós. Tots els reconos foren seguits i curiosament estudiats. Hom quedava meravellat davant les relíquies del gloriós passat gironí. Com a record del treball es traqueren unes fotografies deis llocs mes escaients. Per tal de que es vegí la feina feta, impossible de ressenyar en aquesta curta nota, copiem el programa desenrotllat: Relíquies ibèriques. Muralles a la vella Universitat i els baixos de Casa Pastors. Girona romana. — Deambulació ideal :pel perímetre de la ciutat romana. La intensa zona murallada de migdia. — L'Opus quadratum ", de gran carreu, al Col·legi de la Sagrada Família. — La porta Rufina i la presó de Rufí. — Les grans torres de la Gironella.— El portal nord d'entrada a la ciutat o de les Galies (Sobreportes). — La "Vía Augusta". — El cementiri pagà, o itineraris funeraris". — El Cardo o "vía principalis". (Carrer de la Forsa). — Una poterna al mur de Ponent.— El portal de Sortida de migdia. Aquest mètode de treball seriosament pensat i sistematitzat que segueix enguany els Cursos Professionals com a complement de la cultura que reben a les classes, ultra el seu caire pedagògic, té el d'iniciació a la nova tasca educativa deis futurs mestres. A mes dels alumnes, assistiren a la interessant conferència la Srta. Inspectora de Primera Ensenyança els professors de l'Escola Normal Srta. Josepa Díaz-Faez, Dr. Ignasi Jordá i la Directora Srta. Teresa Recós. En acabar el simpàtic acte donaren els remerciaments . El Dr. Jordá i la Director Srta. Teresa Recos. El senyor Rafael Masó felicita als alumnes que tan atents l'havia escoltat i es despedí fins a la propera conferència que versarà sobre "Girona Cristiana".⁶

⁵ Butlletí del Grup Excursionista i Esportiu Gironí, número 102

⁶Diari de Girona Any XLIV Divendres 9 de desembre de 1932 Núm. 274

A aquesta conferència la seguiren altres ben aviat, el Diario de Gerona també se'n feia ressò i explicava l'èxit creixent que havien aconseguit els cursets organitzats per el GEiEG

GEiEG

“Curset d'Arqueologia La IV Conferencia del Curset d'Arqueologia, organitza per el Grup Excursionista i Esportiu Gironí, a càrrec del benemèrit arquitecte senyor Rafel Masó, tindrà lloc demà passat diumenge, dia 18 del mes que som, a les 11 del mati. L'èxit creixent que ha aconseguit aquest curset, fa esperar que la propera conferencia es veurà també concorregudíssima. El lloc de reunió serà als claustres de Sant Pere de Galligans i prosseguirà l'estudi de "L'Art romànic a Girona". No cal dir que hi son convidats tots els socis del Grup i totes aquelles persones aimants de la cultura i del patrimoni espiritual del nostre Poble.”⁷

Aquestes conferències organitzades pel GEiEG feren que es comencés a pensar que hi havia un ambient favorable per la creació d'un grup específic dins els estatuts del GEiEG, que es dedicués a l'arqueologia.

Francesc Riuró, que seria el conservador de les col·leccions de la futura Secció d'Arqueologia, tal com veurem més endavant, ja havia descobert abans algunes estacions arqueològiques, (tal com les anomenaven) Riuró fou influït per Serra i Ràfols que el va esperonar va començar a aprofitar les sortides de la GEiEG, per dedicar-les a l'excursionisme científic. Tant Serra i Ràfols com l'arquitecte Masó, foren doncs els personatges que posaren els antecedents a la formació del que seria la Secció d'Arqueologia del GEiEG.

Josep de Calassanç Serra i Ràfols, (Maó, 1900 –Barcelona, 1971) es formà com arqueòleg a la Universitat de Barcelona aquest després de diversos treballs arqueològics es va traslladar a Girona. Serra i Ràfols va ser un eminent arqueòleg i historiador especialista en estudis de la prehistòria, el món ibèric i la romanització. Deixeble de Pere Bosch i Gimpera, va contribuir a la fundació del Museu Arqueològic de Barcelona, on treballà tota la vida des del 1923. Abans de la Guerra Civil exercí la docència en arqueologia clàssica a la Universitat Autònoma de Barcelona i als Estudis Universitaris Catalans. Per les seves

⁷Diario de Gerona 1889, 1933-06-16, p. 2.

conviccions republicanes i el compromís amb Catalunya, va ser durament marginat per les autoritats franquistes i va haver de realitzar la seva important obra científica en un clima gens favorable. Fou membre de l'Institut d'Estudis Catalans. La seva disponibilitat a donar suport als grups locals de recerca arqueològica li van atorgar una gran popularitat entre els cercles arqueològics de Catalunya.

En aquella època als voltants de Girona, pràcticament no hi havia cap jaciment descobert, a part de Serinyà i a Sant Julià de Ramis. Fou l'any 1930, quan Josep de Calassanç Serra i Ràfols, arriba a Girona per ajudar a l'arquitecte Rafael Masó a la reconstrucció de les Muralles de la ciutat. Francesc Riuró, era en aquella època ajudant de Rafael Masó i es veié involucrat en el projecte fent les planimetries i les seccions.

L'arquitecte Rafael Masó estava molt interessat en l'arqueologia, però des d'un punt de vista teòric, per contra Riuró a partir de la coneixença amb Serra i Ràfols comença realitzar les tasques que mai ningú no havia fet, el treball de camp. Si bé els pares de l'arqueologia Gironina o els pioners per dir-ne d'alguna manera foren Botet i Sisó o Claudi Girbal, fou un d'aquets membres fundadors de la Secció d'Arqueologia del GEiEG, Francesc Riuró que desenvolupà els primers treballs de camp de les comarques gironines. Amb aquestes primeres sortides emparades pel GEiEG i abans de la creació de la Secció d'Arqueologia s'anà formant el cultiu que es necessitaria per la formació dins del GEiEG d'una secció de caire cultural que es dedicaria a la investigació arqueològica.

Per el que fa a Rafel Masó, a part dels seus coneguts treballs en el camp de l'arquitectura, era un gran coneixedor de l'arqueologia gironina i va estar involucrat en diversos projectes de restauració a la ciutat de Girona. Masó formava part de la Comissió Provincial de monuments, durant l'any 1929 es va procedir a l'exclaustreració dels Banys Àrabs de Girona, que pertanyien al convent de clausura de les monges Caputxines. Masó fou l'encarregat de la restauració juntament amb l'arquitecte Geroni Martorell, del Servei de Monuments de la Direcció General de Belles Arts(Riuró,1995,75).

Tot i que Riuró pel fet de ser el primer que feu treballs de camp és considerat el pare de l'arqueologia gironina per molts, abans ja n'hi havia hagut alguns que feren els primers estudis. Els pioners de l'arqueologia Gironina foren realment uns primers estudiosos que ja posaren el seu gra de sorra a la incipient arqueologia de l'època.

Joaquim Botet i Sisó, dirigí la revista *Lo Geronès* i *La Renaixença* de Barcelona. Molt reconegut en el terreny acadèmic, fou president de l'Associació Literària de Girona, acadèmic de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i corresponent de l'Academia de la Historia de Madrid.

Va col·laborar en la *Revista de Gerona*, *Lo Rat Penat*, *La Gramalla*, *L'Avenç* i *La Il·lustració Catalana*. El 1875 va guanyar el premi de l'Acadèmia de la Historia de Madrid amb una monografia sobre *Empúries*, publicada el 1879. Fou qui publicà un dels primers treballs moderns importants sobre arqueologia i numismàtica de Catalunya.

D'altre banda caldria citar també a, Enric Claudi Girbal Nadal.(Mirambell, 1965,30-32). Fou arxiver, historiador, poeta, periodista, cronista de la ciutat i activista cultural. També va ser l'introduïdor dels valors de la Renaixença a Girona i al seu voltant es van generar infinitat de projectes culturals. Els seus treballs comprenen nombrosos camps, però sempre estan centrats en Girona i la província. A més d'estudiar el patrimoni artístic i arqueològic gironí, Girbal també el va defensar intensament. De jove, dirigí i fundà diversos periòdics locals. Sota el pseudònim del *Trobador de l'Onyar*, Girbal participà assíduament als Jocs Florals de Barcelona. També era un habitual de les tertúlies de la cova d'en Viñas, d'on va sorgir tot l'ambient literari i cultural de Girona de l'últim terç del s. XIX, que culminaria en la creació de l'Associació Literària i la *Revista de Girona*.

Hauríem de destacar també els precedents d'aquests pioners de l'arqueologia a partir d'altres treballs que s'anaren gestant lentament a partir de personatges com ara Pallarès que al 1920 publicà un estudi sobre les excavacions del *Cau de les Goges de Sant Julià de Ramis* (Pallarès,1920) o Pere Bosch i Gimpera que ordenà totes les etapes de la prehistòria a Catalunya i la península ibèrica, (Bosch, 1932), Gimpera fou rector de la Universitat autònoma de Barcelona i

fou que va formar a Serra i Ràfols que com ja hem dit fou qui va encoratjar a Riuró en la recerca arqueològica. Un altre pioner fou Lluís pericot, que va estudiar la cultura megalítica i va excavar els caus del Mongrí. (Pericot, 1925).

Riuró fou el lligam entre els orígens de l'arqueologia gironina i la nova arqueologia que sorgiria després de la Guerra Civil.(Nolla i Soler, 2011).

Amb aquests precedents de l'arqueologia gironina, Riuró començà a realitzar les primeres sortides i també es va començar a excavar amb molts bons resultats. Es van descobrir diversos poblats ibèrics a la zona de Girona i als pobles del voltant, a Sant Julià de Ramis, La creueta, a Canet d'Adri, a Sant Grau o a l'Estanyol.

Una de les troballes més importants es realitzà l'any 1932, quan Francesc Riuró, acompanyat de Carles de Palol, durant una visita a les coves de Sant Julià de Ramis, concretament la de Sant Vicenç, feren diverses troballes de ceràmica ibèrica a l'antic camí Ral, després de diverses observacions per la zona, es dedueix que provenen de dalt de la muntanya, a partir d'aquí s'identificà el poblament Ibèric de Sant Julià de Ramis.

A totes aquestes troballes en seguiren ben aviat altres sortides. L'any 1933 s'efectuen juntament amb Carles de Palol, les primeres sortides a la cova de Can Simón al terme de Pont Major, a les parts que encara no s'havien excavat del cau de les Goges i a la cova de Sant Vicenç. Les sortides continuaran per tota la zona, al Torrent de la Garriga, de Sant Julià de Ramis, s'examinen totes les formacions de travertí per fer-hi prospeccions de cara a futures excavacions (Riuró,1995,80).

Algunes de les sortides dels futurs creadors de la secció es fan a partir del Grup Excursionista, com les dels dòlmens de Puig Esquer, a la zona de Colera, d'altres les realitza Riuró emparades per la seva feina amb l'arquitecte Masó i les quals es feren a partir de les institucions.

CRDI-Fons Riuró-Sortida del GEiEG al dolmen a de Puigesquer, al terme de Colera a l'any 1933.

Posteriorment a aquestes troballes en seguiren moltes d'altres, el mateix any Riuró descobriria el Puig d'en Rovira a la Creueta, un dels oppidums ibèrics que es van investigar abans de la creació de la Secció (Riuró, 1995, 79). Tot i que només es feren algunes prospeccions, ben aviat continuaren les investigacions per la zona, Carles de Palol, donava la notícia sobre el descobriment d'un assentament ibèric durant les obres afectades al canal de la fàbrica Torras Papel d'on es recolliren abundants fragments ceràmics. (Riuró, 1995, 81).

L'any següent continuaren els descobriments a la zona de Girona, es localitzà l'oppidum del Puig de Sant Grau, a Sant Gregori, el del puig d'en Carrerica, al terme de Canet d'Adri i es realitzaren algunes prospeccions al Puig de Can Cendra, al terme de Estanyol. El resultat de totes aquestes troballes, emparades des de l'excursionisme i a partir dels membres de la futura Secció d'Arqueologia foren una sèrie de publicacions, que han estat vigents fins fa relativament poc i considerades com el punt de partida de l'arqueologia contemporània a les comarques de Girona.

Fou a l'any 1934, quan trobem el primer escrit al Butlletí del GEiEG que es pot interpretar com a el primer fonament de creació de la Secció.

Fou un treball sobre els jaciments arqueològics de Sant Julià de Ramis, que aparegué publicat al número 114 del març de 1934 del butlletí del Grup, amb el títol de *Sant Julià de Ramis, descripció arqueològica*, (Riuró, 1934, 5-9).

A partir d'aquest escrit, es comença a parlar sobre la necessitat de la creació d'un grup dedicat a l'estudi i possible excavació de jaciments arqueològics. De fet al mateix número es parlava de la necessitat i es deia que no es podia *"perdre l'esperança de la seva realització"* (Riuró, 1980, 18)

Riuró publicaria també al butlletí del GEiEG sota el nom de *"Esbós sobre la cultura ibèrica i el poblat de Sant Julià de Ramis"*, un treball que aparegué en diversos números del Butlletí, concretament des del 136 al 140. Posteriorment Riuró, publicaria també l'any 1936 a la Revista Víctors, el seu article *"El poblament i la cultura ibèrica a Sant Julià de Ramis"*. (Riuró, 1936)

Poc abans al gener de 1935, es publicava un altre treball de caire arqueològic al número 124 del butlletí del GEiEG “noticia del descobriment d’unes sepultures a lloc de Fontajau “ aquest article tractava sobre unes sepultures que s’havien descobert aquell mateix any a Fontajau. En aquest article s’explica com s’excavà una sepultura en fossa d’època Baix-Medieval junt amb les restes d’altres properes i corresponents segons es diu al cementiri de l’antiga ermita de Sant Ponç de Fontajau, al terme de Girona. (Palol,1935)

Al mateix número, a la pàgina 12 hi apareix un breu escrit sobre la futura secció d’arqueologia. Amb aquesta breu nota s’anunciava la creació de la Secció d’arqueologia que naixeria un després a mans de diversos socis del GEiEG.

“Podríem afirmar que la creació d’aquesta secció, serà una realitat dintre de poc. Per a més dades direm que dins la primera quinzena del pròxim febrer, es reuniran els socis que hauran de formar-ne part per elegir la junta directiva. El nombre de socis amb els quals es compta a l’actualitat depassa sobradament el necessari per la seva formació, ja en el Present BUTLLETÍ va inserit un article, el primer d’una sèrie que es vindrà publicant, si és possible, cada més, els quals donaran compte de les activitats d’aquesta secció, que promet un sens nombre de resultats positius.”

És doncs a partir de les diverses sortides i dels coneixements o contactes de Riuró que a l’any 1935 es crea la secció d’arqueologia del GEiEG.

Si bé Riuró i Palol tenien coneixements sobre arqueologia i ja havien estudiat als citats Botet i Sisó o Cladi Girbal i contactes a partir de Serra i Ràfols o el mateix Masó, els altres socis del GEiEG, no tenien cap mena de noció sobre arqueologia.

En un primer moment, la creació de la secció va comptar amb molts detractors. Tal com explica Francesc Riuró la creació a Girona dins un grup esportiu d’una secció d’arqueologia era considerada com un fet insòlit i fins i tot feia riure a alguns, alguns companys del grup van veure la creació de la secció com una sorpresa, els deien “ *són els que caçaven rocs...*”(Riuró,1969,16-17)

Malgrat tot el 12 de febrer de 1935, es va materialitzar formalment la creació de la Secció d'Arqueologia del GEiEG,

Finalment al número 125 del butlletí del GEiEG , a la pàgina 16 hi trobem una breu nota sota el títol de “diverses activitats”, en un dels paràgrafs apareix el títol de *Secció d'arqueologia* i trobem el següent escrit:

“El dia 12 d'aquest més tingué lloc la constitució d'aquesta secció. S'aprovà el seu reglament i s'elegí la seva Junta Directiva que ha quedat constituïda de la següent forma: Carles de Palol, president ; Francesc Riuró, conservador de col·leccions; Joan Turón, tresorer; Joan Masó, Jaume Bonet i Josep Fraga, vocals, i Eduard Rosquelles secretari.”

Sobre les persones que constituïren aquesta secció i la relació amb la cultura i la ciutat de Girona, en parlarem en un altre capítol.

Amb aquesta breu nota es feia difusió de la secció d'arqueologia del GEiEG. No s'ha pogut localitzar l'acta de formació ni les reunions prèvies, és possible que desapareguessin durant la Guerra Civil i que estiguin en mans privades o que apareguin més endavant un cop el fons Riuró hagi estat completament catalogat.

Pel que fa a la fundació ja podem veure que eren pocs els integrants d'aquesta secció tot i que tal com es diu a la nota publicada al butlletí del GEiEG i que hem reproduït abans, eren els necessaris per constituir una Secció.

Als estatuts del GEiEG de l'any 1934 a l'article 15 hi diu que es podran formar noves seccions (Martí 1994,136-138), però que serà un requisit la presentació d'una sol·licitud a la Junta Directiva, signada per un nombre de socis no inferior a 12.

Les activitats de camp de la secció es realitzaven els caps de setmana. Normalment estaven destinades a les prospeccions arqueològiques o a sortides a jaciments, tot i que es podien combinar amb altres activitats del GEiEG, ja que aquests organitzaven exposicions fotogràfiques sobre patrimoni, concursos de dibuix, xerrades... hem de recordar que l'arqueologia de l'època

era completament vocacional i que entre setmana cada soci del grup es dedicava a les seves obligacions.

La Secció comptava a les seves sortides amb altres membres del GEiEG, ens que uns dies més altres menys socis s'unien a les sortides de la secció (Riuró). Molts es pensaven que descobririen interessants tresors arqueològics com els que havien vist en diverses obres que formaven part del fons bibliogràfic de la secció. Aquestes sortides solien acabar amb el desengany dels que s'ajuntaven a la secció en les seves sortides en veure que només es recollia trossos de ceràmica o indústria lítica, però cap troballa espectacular com molts dels socis que seguien aquestes sortides creien a partir de les lectures que havien fet i sobretot en una època on les grans descobertes del Mediterrani.

Les troballes de la secció es portaven al local social de l'entitat on es rentaven, siglaven i fins i tot es restauraven les restes que s'anaven acumulant durant les sortides del grup.

La creació de la secció va coincidir amb el nou local del GEiEG, que es trobava al carrer Abeuradors número, 5 de la ciutat de Girona i que fou inaugurat el mes de gener de 1934. Al cap d'un any es va instal·lar una vitrina que contenia objectes arqueològics. Aquests objectes eren troballes anteriors a la fundació de la Secció i que van anar agrupant els seus socis en excursions anteriors.

A mesura que prosseguiren els treballs i troballes de la secció es va anar augmentar la vitrina amb nous objectes.

Poc després a l'any 1936, el local del Grup es traslladà a la Plaça Sant Agustí de la ciutat de Girona en un local molt més gran. A part d'omplir la vitrina amb noves troballes, sembla que aquest nou local va permetre als socis de la Secció un petit taller de neteja i restauració dels objectes trobats.

La vitrina fou col·locada en una sala on els socis de la GEiEG, celebraven jornades de ball els diumenges a la tarda, que la falta d'espai feia conviure el lleure amb la investigació arqueològica, moltes vegades no entesa per els altres socis de la GEiEG (Riuró,1980,20).

En aquells moments la vitrina contenia objectes solutrians del Cau de les Goges de Sant Julià de Ramis, una fulla de sílex de color melós procedent de la necròpolis de Pinell de Castell d'Aro, materials eneolítics de la Cova de Sant Vicenç, de Sant Julià de Ramis també, de la Cova de Can Simón, situada al terme de Pont Major de Girona, de la Cova del Pasteral, del forn de bronze i els abrics del Torrent de la Garriga, materials del poblat Ibèric de Sant Julià, materials recollits en un jaciment proper a la fàbrica Torras Hostench i del poblat ibèric de la Creueta, entre d'altres que el mateix Riuró afirma no recordar (Riuró, 1980,19).

Tot i que s'ha intentat trobar algun inventari més precís, ha estat impossible, degut a que segurament no s'havia fet mai o que la col·lecció en entrar a formar part del fons del Museu de Galligants, no es va mantenir com a col·lecció de la Secció d'Arqueologia del GEiEG, sinó que es va disgregar a partir de les èpoques i els jaciments que la formaven. Per el que fa a les fotografies, se'n té constància a partir de la fotografia que es publicà al Butlletí de la Associació Arqueològica de Girona, al quadern de treball número 8, a l'any 1995, on es veu la vitrina del local amb alguns objectes. Nosaltres no hem pogut trobar aquesta fotografia degut a la disgregació que ha patit el fons fotogràfic de Francesc Riuró i on es suposa que es troba aquesta imatge, si bé el CRDI, te digitalitzades i inventariades moltes de les fotos del fons, la majoria referents a les tasques arqueològiques fou cedida al Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona on només hi trobem actualment unes 100 fotografies sense digitalitzar i només amb els clixés. No s'ha pogut localitzar l'altre part de la col·lecció.

Vitrina de la Secció d'arqueologia del GEiEG, que es trobava al carrer Abeuradors l'any 1935. La foto apareix al Butlletí de la Associació Arqueològica de Girona, al quadern de treball número 8, a l'any 1995

Per el que fa al fons del magatzem de la Secció, sembla ser que eren integrats per altres objectes d'aquets jaciments esmentats els quals als socis els semblava que no calia ser exposats a la vitrina que es trobava al local del grup, així com objectes d'altres jaciments com ara Puig Cornell, al terme de Sant Miquel entre Girona i Celrà a les Gavarres, Sant Grau, Sant Gregori, Castell d'en Carrerica, al terme de Llorà, Estanyol, Puig d'En Roca, Castell de Montagut, al terme de Sarrià de Dalt, Vilablareix, Palau Sacosta, Castellar de la Selva, al terme de Quart, així com materials recollits de les diverses obres que es duïen a terme a Girona, com per exemple les del passeig arqueològic o les de la Torre Gironella i fins i tot ceràmiques recollides durant la restauració dels Banys Àrabs de la mateixa ciutat.

La secció va durar des del més de febrer de 1935 al juliol de 1937, on es pararen definitivament les seves activitats degut a l'esclat de la Guerra Civil

L'any 1937, degut a la incògnita del que podia passar i també a la desaparició d'algunes col·leccions arqueològiques locals es va decidir donar el fons del Museu Arqueològic de Girona.

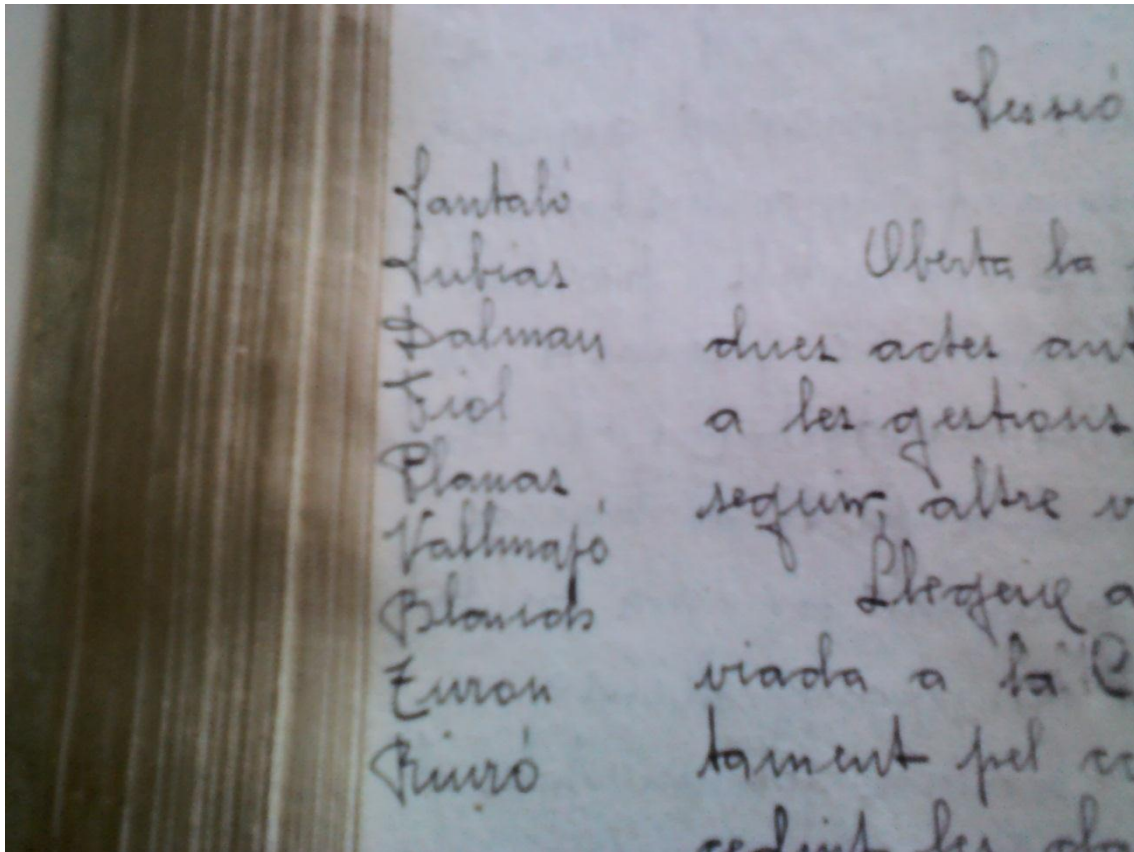
A partir dels fets de juliol de 1936, Carles de Palol, Francesc Riuró i posteriorment Joan Turón, foren incorporats a la Comissió per la Defensa del Patrimoni Artístic i arqueològic.

Els materials que contenia la vitrina i els que estaven al magatzem del local del GEiEG, foren entregats al Museu de Sant Pere de Galligants d'on Francesc Riuró n'era el conservador (Riuró, 1980,20).

Al llibre d'actes de la Comissió de Monuments a la sessió del dia 26 de juny de 1937 hi trobem en primer lloc els cognoms dels personatges que van comparèixer en aquella sessió, Santaló, Subias, Dalmau, Fiol, Planes, Vallmajor, Balnch, Turón i Riuró. Tots ells com membres de la Comisió de Monuments i no com a representants de la Secció d'Arqueologia, ja que és en una reunió ordinària i entre altres temes del dia on trobem la notícia sobre els materials arqueològics de la Secció.

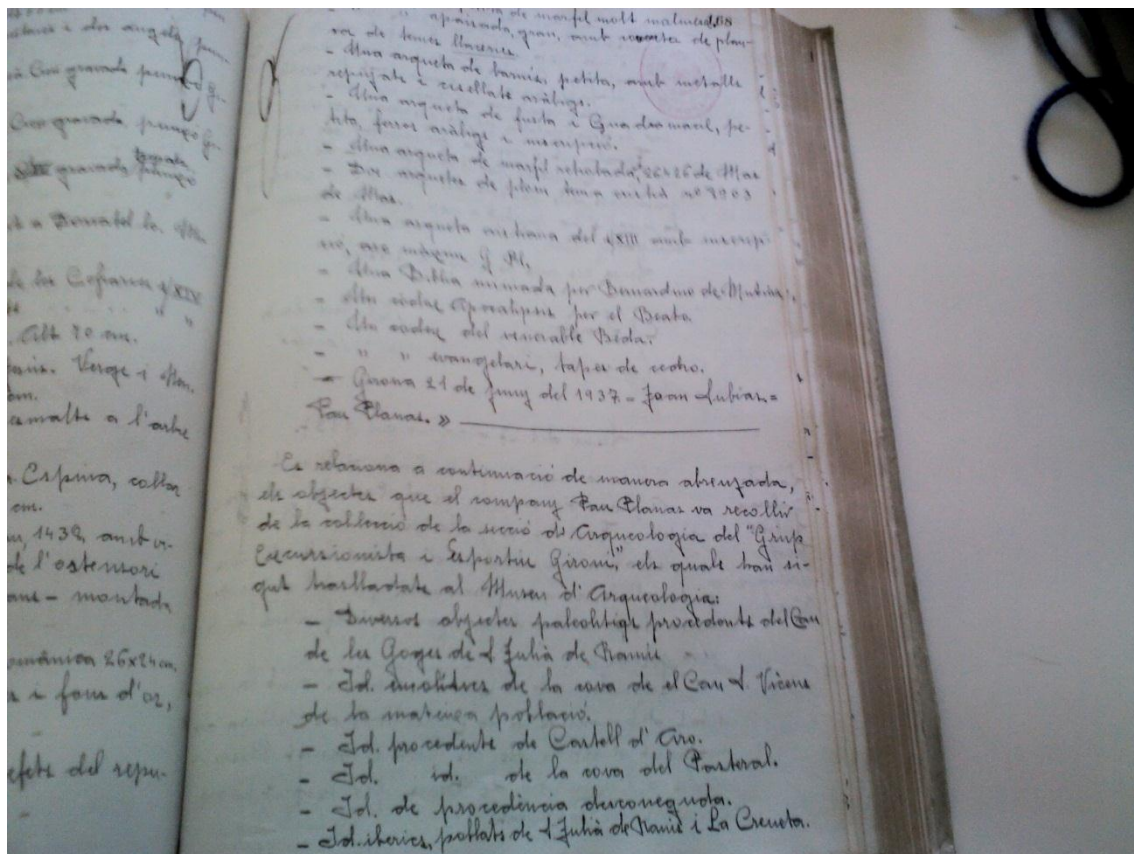
Després de diverses consideracions i de descriure l'inventari dels fons que es trobava a la Catedral de Girona i que fou traslladat al museu per tal de salvaguardar-lo dels fets que es començaven a produir a la ciutat.

Una breu nota ens descriu com Pau Planes, membre de la nova Comissió de Monuments entrega els materials que formaven part de la Secció d'arqueologia del GEiEG al Museu Arqueològic de Girona.

-Arxiu Museu Arqueologia de Catalunya-Girona.Fons Comissió de Monuments .Llibre d'actes 1918-1938
Nota al costat esquerra de la pàgina on podem veure els integrants de la reunió efectuada el dia 26 de juliol de 1937, on queda registrada la donació de tots els materials arqueològics de la secció d'arqueologia de la GEiEG al Museu Arqueològic.

“Santaló,Subias, Dalmau, Fiol, Planas, Vallmajó, Blanch, Turon, Riuró”

-Arxiu Museu Arqueologia de Catalunya-Girona. Fons Comissió de Monuments .Llibre d'actes 1918-1938-

“ Es relaciona a continuació de manera abreujada els objectes que el company Pau Planas va recollir de la col·lecció de la Secció d'Arqueologia del “Grup Excursionista i Esportiu Gironí” els quals han sigut traslladats al Museu d'Arqueologia:

-Diversos objectes paleolítics procedents del Cau de les Goges a Sant Julià de Ramis

-Id. eneolítics de la Cova de el Can J Vicens de la mateixa població

-Id. procedents de Castell d'Aro

-Id. Id de la Cova del Pasteral

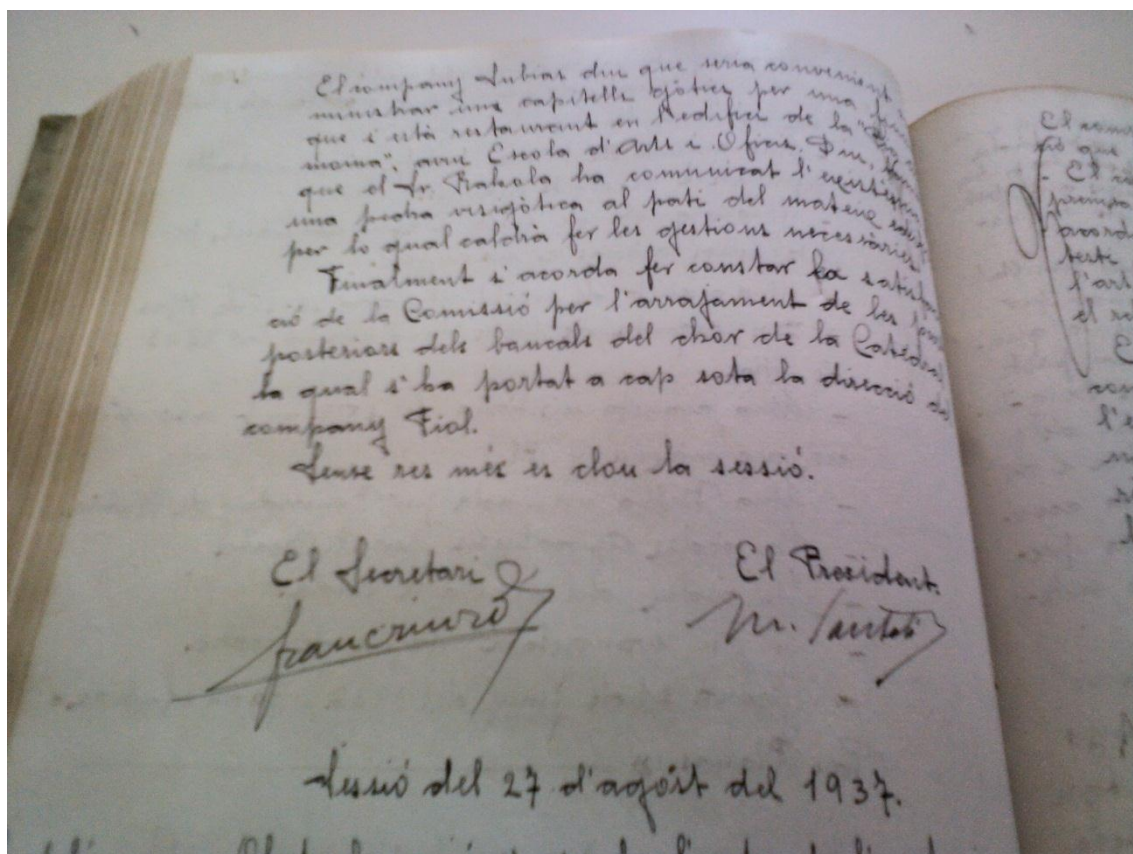
-Id de procedència desconeguda

Id. Ibèrics de Sant Julià de Ramis i la Creueta”

Sobre els materials cedits al Museu de Galligans, els trobem mencionats en un article “Museu d'Arqueologia” (Riuró,1937,75-79) i que no publicà fins 48 anys després, l'any 1985, al número 6 dels quaderns de treball de l'Associació

Arqueològica de Girona, i que ens donen algun detall més sobre la col·lecció del GEiEG.

Amb aquesta breu nota resumint els objectes cedits al Museu D'arqueologia, s'acaba la història de la Secció d'arqueologia de la GEiEG.

-Arxiu Museu Arqueologia de Catalunya-Girona. Fons Comissió de Monuments .Llibre d'actes 1918-1938-
Pàgina final de la sessió on es recull la donació dels materials arqueològics de la GEiEG. Hi veiem la signatura del secretari, de la Comisó de Monuments Francesc Riuró i el President, Miquel Santaló.

La Secció d'arqueologia no va durar massa, uns escassos dos anys, si en fem un seguiment veurem que no van publicar massa, ni feren masses sortides, però fou el cultiu de la futura arqueologia gironina que a partir de les figures que formaven la secció i els seus descobriments continuaren els treballs afectats.

LA SECCIÓ DESPRÉS DE LA GUERRA CIVIL

Passat el període de la Guerra i desapareguda la Generalitat, totes les institucions de caire cultural foren gestionades des de Madrid i adquiriren una caire ben diferent, la investigació arqueològica, la gestió dels museus, la protecció del patrimoni...

Durant aquells primers anys alguns membres de la secció pogueren com hem dit, continuar esporàdicament els treballs que havien començat a partir de la Secció d'Arqueologia, del 1939 al 1943 i alguna curta campanya l'any 1945 al poblat de Sant Julià de Ramis i ajudats per noves persones que es començaven a interessar per l'arqueologia.

A partir de 1942 es realitzaren excavacions més metòdiques que duraren fins al 1944 al poblat que fou localitzat per la Secció al terme de la Creueta.

Acabada aquesta fase la Comisaria Provincial de Excavaciones Arqueologicas fou qui va agafar ja la direcció de les intervencions que es feren al territori amb Lluí Pericot que n'estava al càrrec des de 1941, el qual va realitzar treball de més importància fora de l'àmbit gironí.

.

ELS FUNDADORS DE LA SECCIÓ

Els socis del GEiEG que formaren la secció d'arqueologia eren persones directament vinculades amb la vida cultural gironina, i als moviments associacionistes populars de la Girona de l'època. Alguns com Eduard Rosquelles estigueren directament involucrats en la creació de l'escoltisme a Girona, Riuró és considerat com un dels pioners de l'arqueologia i juntament amb Carles de Palol fundaren la revista Víctors, una revista de només 5 números que va veure afectada la seva publicació degut a la Guerra Civil que va esclatar l'any 1936, altres com Joan Masó foren pioners de la fotografia, essent aquest el primer Gironí a fer retrats en color, afició que compartia amb Riuró. Poca cosa sabem de Josep Fraga, un dels socis del GEiEG que es va embarcar en l'aventura de crear una secció d'arqueologia, pel que fa a Joan Turón en sabem que era el soci número 1 de la secció de pesca del GEiEG i que fou molt actiu en la vida cultural de l'època. En la mesura del possible cal relacionar tots els fundadors de la secció a la vida cultural Gironina sobretot en temps de la república.

Al Llibre *“Els mestres públics i la reforma de ensenyaren a Catalunya”* es parla del grup de mestres públics gironins que, ja a la primera dècada del segle XX organitzen excursions escolars (Pallach,78). Es tracta dels mateixos mestres que van lluitar per la dignificat professional i econòmica del magisteri públic. Aquestes activitats es van iniciar a començaments de segle i van aconseguir destacar durant la Segona República la política educativa del govern república i de la Generalitat fomentaran la consolidació dels grans corrents pedagògics europeus a casa nostra, així com les idees renovadores i els nous postulats pedagògics de l'Escola Nova, amb representants com ara Decroly o Montessori

Un dels principals postulats d'aquesta Nova Escola diu que aquesta està situada en plena naturalesa, perquè és aquest el medi natural del nen, (de tota manera, afegeix tot seguit, que és aconsellable. De cara a la cultura intel·lectual i artística, no estar massa lluny d'una ciutat).

Durant la Segona República. La política educativa del govern república i de la Generalitat fomentaran la consolidació dels grans corrents pedagògics que es

posaven en pràctica a Europa i que amb la república es vàrem voler aplicar a Catalunya. Es començaren a fomentar les pràctiques dels nous postulats pedagògics de l'anomenada Nova Escola.

Alguns d'aquests nous mestres participen en associacions i activitats excursionistes. És sota l'empara del Grup Excursionista que neix i arrela a la ciutat de Girona el moviment escolta, amb escoltisme, es fa referència als Minyons de Muntanya. Aquests foren fundats per Batista i Roca a Catalunya, segons les propostes i la metodologia de Badén Powell.

El secretari de la Secció d'Arqueologia, Eduard Rosquelles fou un dels pioners del moviment escoltista. Un dels vessants destacats del món del muntanyisme és el de l'escoltisme. Aquest moviment s'introduí a Catalunya a principis del segle XX, per iniciativa, principalment de Mossèn Antoni Batlle i Mestre i Josep Maria Batista i Roca. Ja el 1912 es crea a Barcelona el Comitè dels Exploradors Barcelonesos. El 1927, Batista i Roca funda els Minyons de Muntanya, entitat a la que també s'integrà Mossèn Batlle i que el 1930 esdevé Germanor Minyons de Muntanya. Mossèn Batlle creà el 1930 l'Agrupament Mare de Déu de Montserrat. L'octubre de 1936, les associacions Boys Scouts de Catalunya i la Germanor de Minyons de Muntanya són unificats en els Minyons de Muntanya-Boy Scouts de Catalunya (Marquès,2008).

L'any 1939 Rosquelles juntament amb un grup de nois, entre els quals els fills de Rafel Masó i un jove Oliva Prat, que posteriorment passaria a realitzar importants excavacions i a ser director del Museu Arqueològic Provincial de Girona, son alguns dels que constitueixen la Secció de Minyons de Muntanya, on a part de l'excursionisme, Rosquelles, continuà amb l'ajuda d'aquests i la supervisió de Riuró, alguns treballs arqueològics en els jaciments descoberts anteriorment tant per la Secció d'Arqueologia, com pel GEiEG (Riuró,1995,87).

Fou Eduard Rosquelles. soci del Grup, qui després de superar notables pors i recels de tipus polític per part d'alguns membres del GEiEG, que aconseguí organitzar a l'any 1934 una secció de Minyons de Muntanya amb dues colles que es constitueixen en branca júnior de la secció excursionista del Grup. Posteriorment naixerà una nova secció dins de la Federació de Joves Cristians (FJC), Units, els dos grups formaran l'Agrupament Escolta Sant Narcís.

El president de la Secció, Carles de Palol, fou un dels fundadors de la revista Víctors, aquesta fou una publicació, de caire literari, històric, científic, artístic, que aparegué a Girona pocs mesos abans de la guerra civil. Fou fundada per Pere Abellí i Morató (periodista), Emili Blanc (arquitecte), Josep Claret (arquitecte), Josep Colomer i Martí (dibuixant), Josep M.' Corredor (mestre), Francesc Ferrer i Vilar (mestre), Lluís Franquesa (advocat), Carles de Palol (bibliògraf), Pompeu Pascual i Carbó (metge), Josep Planes i Mundet (publicista), Agustí Pera (traductor) i Francesc Riuró (dibuixant). N'era director Carles de Palol. La compaginació i capçaleres eren a càrrec, respectivament, de Colomer i Riuró. Tenia la redacció a la Plaça del Marquès de Camps .Fou en aquesta revista on Riuró publicà al número del 3 de març de 1936, el seu article” *El poblament i la cultura ibèrica del Gironès.*”

Van sortir-ne cinc números i va deixar d'aparèixer arran de la revolta feixista. La publicació aplegava bàsicament joves intel·lectuals vinculats al republicanisme catalanista, i a les organitzacions cíviques més dinàmiques. Es pot entendre com una expressió del procés de modernització de la ciutat i de l'extensió de les seves classes mitjanes. Els plantejaments del nucli impulsor obeïen a una voluntat reformista i de reconstrucció cultural de la Catalunya de l'època.

Masó
J. Abellí
Palol
Claret
Corredor
Ferrera
Pera
Pasqual
Martí
Riuró
Claret
Corredor
Ferrera
Pera
Pasqual
Martí
Riuró

VÍCTORS

SUMARI

NOTA DELS FUNDADORS. - VÍCTORS: Miquel de Palol. - EL JARDÍ DEL BISBE: Pere Abellí. - RAFAEL MASÓ: Josep Claret. - LA VISIÓ POÈTICA DE GIRONA A TRAVÉS DE JOAN BADIA: J. M. Corredor. LA FUNCIO SOCIAL DEL TÉCNIC: Planes Mundet. - BIBLIOGRAFIA GIRONINA: Carles de Palol. - RA.FEC. - LLIBRES I REVISTES: Josep M. Corredor, F. Ferrer, Agustí Pera, P. Pasqual. - NOTICIARI. COMPAGINACIÓ: J. Colomer Martí. - CAPÇALERES: F. Riuró.

REVISTA MENSUAL DE GIRONA

-Portada del primer número de Víctors amb les firmes dels seus fundadors i dels responsables de la impressió. L'original signat pertany a la col·lecció de Francesc Riuró (Girona)

Joan Masó, (1883-1973) farmacèutic de professió, va regentar primer la farmàcia que encara es troba al final del carrer de l'Argenteria de Girona, a tocar del pont de Sant Agustí, per passar més tard a fer-se càrrec de la impremta familiar. Fou un habitual de les pàgines del Butlletí del GEiEG. Soci del Grup i vinculat als cercles culturals més dinàmics al principi del segle XX, es va dedicar a l'escriptura, la geologia, la botànica, l'excursionisme i la fotografia, àmbit dins el qual se'l considera el pioner de la fotografia en color a Girona(Aragó,1978,20-23). No en va, Joan Masó és el fundador de la secció fotogràfica del GEiEG, a més d'autor de multitud de textos al Butlletí que testimonien la seva passió per la natura. Masó fou qui va fer els primers autocroms de la ciutat, les primeres fotografies en color de Girona.

Sobre Riuró ja n'hem parlat al llarg de tota aquesta recerca ja que ha estat el principal referent escrit que hem trobat per poder acostar-nos a la Secció d'Arqueologia del GEiEG.

Estudià a l'Escola de Belles Arts de Girona i es guanyà la vida com a delineant. Treballà amb l'arquitecte Rafael Masó i Valentí (1928-35), el qual el posà en contacte amb l'arqueologia a través de treballs de prospecció i restauració a la ciutat de la Girona, com ara els dels Banys Àrabs, Sant Pere de Galligants i les muralles, en col·laboració amb Josep de Calassanç Serra i Ràfols, Carles de Palol i altres, que el portaren a descobriments notables, com els oppida ibèrics de Quart i Sant Julià de Ramis (1932). El 1936 Pere Bosch i Gimpera el nomenà conservador del Museu d'Arqueologia de Girona, i des d'aquest càrrec protegí el patrimoni de la ciutat durant la guerra civil. Mobilitzat el 1937 i destinat a Roses, hi documentà l'antiga Rhode. Després de la guerra civil fou represaliat i li fou vetat ocupar cap càrrec públic relacionat amb l'arqueologia, i hagué de treballar com a delineant al ministeri d'obres públiques. No obstant això, continuà extraprofessionalment la seva activitat col·laborant com a topògraf a Empúries amb Lluís Pericot i Martín Almagro i al Museu Arqueològic de Girona amb Pere de Palol i Miquel Oliva, i destacà en la protecció de la ciutadella de Roses de l'especulació urbanística. Aixecà plànols d'Ullastret, el cau de les Goges (Sant Julià de Ramis), la Ciutadella de Roses i altres llocs

arqueològics. Publicà diversos treballs sobre les seves prospeccions en revistes especialitzades que foren aplegades i publicades.(Canton,2006).

Joan Turón i Algans (Girona, 1904-2001) va desenvolupar la seva tasca com a delineant tècnic a la Diputació de Girona. Gran aficionat al dibuix i membre del Sindicat de Dibuidors de Girona durant les primeres dècades del segle XX. Turón va participar efectivament en la vida social i esportiva de Girona i va ser secretari de la Secció de Pesca del GEiEG, entitat a la qual pertanyia com a soci número 1 des de la seva fundació el 1919.

Als 13 anys va anar d'aprenent de delineant al despatx de l'arquitecte Josep Esteve. Amb 24 anys, el 4 de gener de 1928, i després d'exercir de professional lliure realitzant encàrrecs, va entrar a treballar com a delineant tècnic a la Diputació

Durant la República, l'Ajuntament de Begur l'hi va encarregar que realitzés un dibuix per al paper moneda que la població va crear. Per això els bitllets estan firmats a la part interior dreta amb la lletra T. De la impressió se'n va fer càrrec el diari L'Autonomista. propietat de Dàrius Rahola, germà de Calies Rahola. Turón es va ocupar personalment de la tria de coloració i la supervisió de l'edició.

Durant la Guerra Civil, la Generalitat va crear una Comissió per salvaguardar el patrimoni. La delegació de Girona fou creada l'any 1936, després de l'alçament feixista, i va funcionar fins acabada la guerra. Joan Turón en formà part com a funcionari de la Diputació, juntament amb Enric Blanch Roig (arquitecte de la Diputació i cap de la Comissió), Francesc Riuró Llapart (que en fou el secretari). Carles Palol Feliu, Eduard Fiol Marqués, Pere Vallmajó Perpinyà, Pau Planas Prats i Joan Subias Galtet. Turón fou el responsable de recollir i registrar al llibre d'entrades de la Comissió les noves incorporacions. Els objectes salvats per aquesta Comissió foren molts, però sens dubte el més important va ser el Martirologi de Girona.

Pere el que fa a Josep Fraga i Jaume Bonet, vocal de la Secció no n'hem trobat massa informació, només sabem que eren socis del GEiEG.

CONCLUSIONS

Veiem doncs que la aparició de la Secció d'Arqueologia del GEiEG, fou de molt curta durada i sotmesa a les circumstàncies de l'època que dugueren Espanya a una Guerra Civil i a un canvi en tots els organismes imperants.

Els socis del GEiEG que formaren la secció d'arqueologia eren persones directament vinculades amb la vida cultural gironina, i als moviments associacionistes populars de la Girona de l'època. A partir del GEiEG van aparèixer els Amics de les Arts i més tard la Secció d'Arqueologia.

La Secció d'arqueologia fou doncs fruit d'una Girona convulsa, que rebé molts canvis, però amb un esperit associacionista que feu que diverses entitats sorgissin a la ciutat emparades per un fort arrelament cultural i social que feu es deixessin els ideals polítics a banda per continuar un projecte.

Els treballs realitzats per els socis del GEiEG, van aportar un pòsit arqueològic que ha continuat fins els nostres dies amb els treballs que encara s'efectuen a jaciments com Sant Julià de Ramis.

Tot i no fer grans troballes arqueològiques es creà una col·lecció d'objectes i es descobriren poblats i jaciments.

La creació de la secció feu aparèixer l'arqueologia professional, al local es rentaven i siglaven materials i es feien prospeccions als jaciments localitzats.

La creació de la Secció Arqueològica del GEiEG, fou doncs un intent de crear un grup emmirallat amb el CEC i amb la seva secció d'arqueologia, a Girona es veié com un fet insòlit i aïllat, amb pocs socis, però molt ben estructurada.

La creació de la Secció fou un intent molt valent d'investigació arqueològica que es veié trencat per la Guerra Civil Espanyola.

ANNEX

LA PROTECCIÓ DEL PATRIMONI DURANT LA SEGONA REPÚBLICA

La Constitució republicana, a l'article 45, proclamava els principis que havien de fer possible una veritable legislació moderna de protecció del patrimoni. Fou el Parlament espanyol qui va aprovar la Ley del Patrimonio Artístico Nacional, al 13 de maig del 1933.

La República que dugué a terme una intensa activitat relacionada amb l'estudi i la qualificació d'edificis com a monuments protegits. En tan sols cinc anys, es van qualificar com a monuments 825 edificis, 84 dels quals eren a Catalunya, mentre que en tota la història anterior, que comprenia 88 anys, només se n'havien declarat 364 a tot l'Estat, 33 a Catalunya. El setembre del 1932, fou aprovat l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, pel qual s'havia de regir la Generalitat republicana.

Pel que fa al Patrimoni, la Comissió Mixta, enllestí el traspàs dels serveis de Belles Arts i Conservació de Monuments en l'acord assolit el novembre del 1933, adaptant-se a les disposicions de l'esmentada Ley del Patrimonio Artístico Nacional, tot just en vigor des d'uns mesos abans. Els béns del Patrimoni que eren propietat de l'Estat i que per estar ubicats a Catalunya quedaven inclosos en els serveis transferits, no es varen traspassar fins al juny del 1936. Aquest fet fou la causa de notables disfuncions, que sols trobaren solució mantenint vigents a Catalunya les Comisiones Provinciales de Monumentos, que varen continuar actuant fins al 1936. Els fets del 6 d'octubre del 1934, que foren causa de suspensió de l'Estatut fins al febrer del 1936, obriren un parèntesi en les activitats de la Generalitat de Catalunya. Abans de la suspensió, però, la Generalitat ja havia aprovat la seva pròpia llei i, per tant, quan arribà el juliol del 1936 ja es tenien les eines principals per defensar el nostre patrimoni. No obstant això, no varen servir de gaire res, degut als fets que començaren al 1936.

LEGISLACIÓ CATALANA PER A LA SALVAGUARDA DEL PATRIMONI CULTURAL

La Generalitat havia fet ús del contingut de l'article 10 de l'Estatut, que li atribuïa la facultat d'elaborar normes per a la conservació del patrimoni. No es va entretenir desenvolupant normes secundàries; va emprendre directament la tasca global d'assolir la seva llei pròpia. Així fou com, abans del 6 d'octubre, la Generalitat ja tenia la seva Llei de Conservació del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya, del 3 de juliol del 1934, adaptada a la Ley del Patrimonio Artístico Nacional, norma estatal del 13 de maig de l'any anterior. Resumint aquesta llei catalana, trobem que és d'aplicació a tots els béns d'interès artístic, històric, científic i arqueològic, tant els béns mobles com els immobles, i tan si són de propietat pública com si pertanyen a particulars; amb l'única excepció de les obres d'autor vivent i de les de menys de 50 anys d'antiguitat. L'interès artístic, històric o científic, els béns del Patrimoni l'adquireixen quan passen a figurar en una relació oficial, anomenada Inventari, Registre Catàleg, segons els casos, que ha de confeccionar i actualitzar la Direcció General del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat de Catalunya. Per incloure un bé moble o immoble en un d'aquests registres, primer s'havia d'aprovar un expedient que sols podien promoure els municipis i la pròpia Generalitat. Qualsevol persona, física o jurídica, també podia promoure la inclusió d'un bé al Registre, però calia que fer els tràmits a través dels municipis o de la Generalitat. Els propietaris d'objectes o immobles registrats veien limitat el seu dret de propietat de diverses maneres: no podien destruir-los ni modificar-los; tampoc no els podien vendre, canviar, subhastar ni exportar sense el permís de la Generalitat, la qual es reservà el dret de tempteig i retracte, dret per el qual es pot comprar objectes i bens patrimonials a particulars abans que siguin venuts a altres persones. Si els propietaris no donaven als béns una conservació adient, els eren expropiats i, si se'n feia un ús inadequat o es trobaven en perill per negligència, els béns registrats eren incautats. També s'incautaven en cas d'intent d'exportació fraudulenta. Els propietaris de béns registrats tenien compensacions: ajuts econòmics i tècnics per a la conservació, avantatges fiscals, preferència a l'hora de formar part d'organismes oficials del ram i entrada gratuïta als museus. Fou abundosa la

normativa de tipus reglamentari i la creadora de serveis, comissions, etc. Ara no ens és rellevant i per això no en parlarem. No cal dir que tota aquesta legislació, que havia estat debatuda i aprovada pel Parlament de Catalunya, fou derogada pel franquisme.

BIBLIOGRAFIA

Aragó 1978 J.ARAGÓ, 1978, La Girona d'en Joan Masó . Presència, núm. 520 (novembre, 1978). Girona. pàg. 20-23.

Barris 1981 J. BARRIS, «Francesc Riuró, una vida dedicada a la cultura ibèrica», Punt Diari (29-3-81), p. 16-17.

Bosch 1932 P.BOSC, Etnologia de la Península Ibérica, Barcelona,1932, ed Alpha.

Cantón-2006 P. CANTON, Recull de treballs de Francesc Riuró i Llapart , Associació Arqueològica de Girona, Girona, 2006.

Fabre 1986 J.FABRE, Josep Planas i Mundet, 83 anys de Girona, Revista de Girona, Girona,1986,núm 116,p.14-21.

Gudiol 1902 J.GUDIOL 1902, L'excursionisme i l'arqueologia". BCEC, núm. 87. Abril de 1902. Pàgines 89-104.

Marquès 1989 S.MARQUÉS, Excursionisme, escoltisme i renovació pedagògica, Revista de Girona, Girona, 1989,núm,134 p.37-39.

Martí 1994 S.MARTÍ ,El GEiEG pas a pas (1919-1941), Ed. GEiEG, Girona, 1994.

Mirambell 1965 E.MIRAMBELL, "Enric Claudi Girbal". Revista de Girona, Girona, (1965), núm. 32, p. 30-32.

Nolla i Soler 2011 J.M.NOLLA I N.SOLER, La recerca arqueològica en terres gironines. Dels erudits i antiquaris dels primers temps als arqueòlegs professionals i especialitzats del segle XXI, Pàgines 13 a 28, Dins La Patrimonialització de l'arqueologia, Gabriel Alcalde i Josep Burch editors, Girona: Documenta Universitaria:ICRPC,2011.

Pallach1978 J.PALLACH, Els Mestres Públics i la Reforma de L'ensenyament a Catalunya (1901-1908), 1978.

Pallarés, 1915-1920 M.PALLARÉS, El solutrià de Sant Julià de Ramis: el Cau de les Goges, Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans,VI,425-431.

Palol 1935 C. DE PALOL, Notícia del descobriment d'unes sepultures a lloc de Fontajau, Butlletí del GEiEG, Girona nº124, gener 1935, pag 2 i ss.

Pericot 1925, L. PERICOT, La civilización megalítica catalana y la cultura pirenaica. Barcelona, 1925, Instituto de Estudios Pirenaicos.

Planes 1996 X. PLANAS, «Francesc Riuró, el pare de l'arqueologia gironina», Revista de Girona, núm. 179, novembre desembre 1996, p. 22-27.

Riuró 1934 F. RIURÓ, Sant Julià de Ramis, Butlletí del Grup Excursionista i Esportiu Gironí, Girona 1934, 5-9.

Riuró 1936 F. RIURÓ, Esboç sobre la cultura ibèrica i el poblat de Sant Julià de Ramis, Butlletí del Grup Excursionista i Esportiu Gironí, Girona 1936, 136-140.

Riuró 1937 F. RIURÓ, Museu d'arqueologia. Presentació (p. 75-79) 1937, publicat l'any 1985, Quaderns de treball, número 6, Girona, 1985, (Associació Arqueològica de Girona).

Francesc Riuró

Riuró 1936 F. RIURÓ, El poblament i la cultura ibèrica del Gironès, Revista Víctors, 3, Girona 1936, sense paginar.

Riuró 1969 F. RIURÓ, Un retall d'història del Grup, Butlletí del GEiEG. Nums 250, 251 i 252. Commemoració del 50 aniversari de l'entitat. Girona, juliol, agost i setembre de 1969, pags 16 i 17.

Riuró 1980 F. RIURÓ, La breu història de la Secció d'Arqueologia del Grup Excursionista i Esportiu Gironí pags. 18 a 21. Quaderns de treball, 3, Girona 1980 (Associació Arqueològica de Girona).

Riuró 1995 F. RIURÓ, Crònica de 50 anys d'activitat arqueològica (II), Quaderns de treball, 8, Girona 1995, 75, 111 (Associació Arqueològica de Girona).

Romà 1996 F. ROMÀ, Història social de l'excursionisme català. Dels orígens a 1936, Vilassar de Mar, Oikos-Tau, 1996.

Sandoval 2000 A. Sandoval. L'esport, Revista de Girona Num. 200 maig-juny 2000, Girona, 2000, pags, 215 a 226.

Selles 1997 N.SELLES, La revista Víctors, LOCVS AMOENVS 3, Girona, 1997, 195-214.

Selles 2007 N.SELLES, Una aproximació a la historiografia de l'art contemporani a la regió de Girona. Ponència elaborada arran de la "1ª Jornada d'estudis d'art contemporani. Història i historiadors de l'art contemporani a Girona", organitzada per la Càtedra d'Art i Cultura Contemporanis i la col·laboració del Departament de Geografia, Història i Història de l'Art de la Universitat de Girona.

Solà 1991 P. SOLÀ, «Esport i ciutadania a la Girona dels anys trenta: El protagonisme del GEiEG», dins La II República, 60 anys després, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, Girona, 1991, p. 97-116.